

SÁRI MIHÁLY

Társadalmi kihívásokra válaszoló képzések

Bolognától a Szántó Kovács János utcáig

Az emberiség XX. század második felében bekövetkezett történetében markáns új jegyek – a társadalmak „turbodinamikus” fejlődése, a társadalmi kihívások és az azokra irányuló megoldások terminusának lerövidülése, az információ forradalma, az elektronikus kommunikációs technológia robbanásszerű kibontakozása – jelentek meg. A világ hat és félmilliárd lakosú óriásfalú lett, az idő és tér korlátai kitértek, a globális –lokális egyszerre szemlélhető a „glokális”-ban, a változások állandósultak, a stabilitás átmenetivé vált.

Az oktatási rendszer „ipari rendszer”-ré vált. A fejlődő országok az alap- és középfokú oktatásban, a fejlett országok a közép-felsőfokban és a felsőfokú oktatásban is tömegessé tették a tanulást.

Törvények kötelezik az állampolgárokat a műveltség egy adott szintjének elsajátítására, amelyet egészben vagy részben az állam finanszíroz, mint „közjó”-t. Az állam lehetőséget kínál arra is, hogy a középiskolát jó eredménnyel elvégző tanulók részére egy szűkebb „közjó”-csatornát nyit, másokat pedig önfinanszírozással engedi be a felsőoktatásba, a főiskolát és egyetemet piaci aktorrá teszi, maga is eladja a „tudás”-t, a végző hallgató pedig a megszerzett tudást-kompetenciát méreteti meg a „tudáspiacon”. A köztámogatás azonban egyre szűkül világszerte, a „krízis nemcsak oktatási válság, hanem krízis, amely az egész társadalmat és gazdaságot átszövi”^[1].

Mintha a *globalizáció, a restriktió* jelenségei nem terhelnék meg eléggé a művelődés iskolai és iskolán túli formáit, azokra hatással van a nagy *gazdasági világgazdasági központi gazdasági-kulturális versenyhelyzet* is, így a tudás különös áru lesz, az oktatás, a felsőoktatás bizonyos autonómia-fokot megőriz. Az államok (és államszövetségek) redistributív eszközökkel igyekeznek a kulturális terméket a piacon is nem pusztán piaci viszonyok közé helyezni.^[2]

A világgazdasági központok (Európai Unió, USA-Kanada, távolkeleti országok tömbje) közötti versenyben fontos innovációs, termelést segítő, ismeretközvetítő és kompetencia-fejlesztő szerepet töltenek be az egyetemek – ismerte fel helyesen a Bolognai Egyetem 1988-ban –, s rögzítette a Bolognai Egyetem Magna Chartájában az európai felsőoktatási térség kialakításának igényét. Az oktatási miniszterek párizsi találkozásán megfogalmazott, 1998. május 25-i Sorbonne Nyilatkozatban találkoztunk először azzal az állásponttal, hogy az egyetemek Európa kulturális dimenziójában központi szerepet kapnak., majd a Bolognai Nyilatkozatban (Bologna, 1999. június 19.) az EU országainak és az Európai Felsőoktatási Térség ügyéhez csatlako-

^[1] Coombs, Philipp H. : Die Weltbildungskrise. Ernst Klett Verlag Stuttgart, 1969. 22.p.

^[2] Barta Tamás: Iskola-média-minőség. In.: Oktatás-Piacgazdaság- Média. FITT IMAGE Kiválasztó, Tanácsadó és Képző Társaság. Bp. 1997. 54.p.

zott államok oktatási miniszterei az alábbi pontokban^[3] összegezték állásfoglalásuk lényegét:

- 1.) Áttekinthető és összehasonlítható képzés kell kialakítani az európai felsőoktatási rendszer versenyképessége érdekében.
- 2.) Undergraduate 3 éves lezárt tanulmányi ciklus és arra épülő graduate fok.
- 3.) Az undergraduate (BA) fokozat képesítést ad, az európai munkaerőpiacon elfogadható.
- 4.) A graduate (MA) képzés egyetemi vagy doktori fokozattal zárul.
- 5.) Egységes kreditrendszer (European Credit Transfer System)- hallgatói mobilitás
- 6.) Egyenlő esélyeket kell teremteni a mobilitás terén, különös tekintettel
 - a tanuláshoz, gyakorláshoz és a szolgáltatások használatához;
 - a tanárok, kutatók nemzetközi gyakorlatban eltöltött oktatói-kutatói munkájának adott időszakra vonatkozó társadalombiztosítási jogai figyelembevételével;
 - a minőségbiztosítás területén az összehasonlítható kritériumok és módszerek, mint az együttműködés alapjai;
 - európai aspektusú curriculum fejlesztés, kooperáció az intézmények között, mobilitás, integrált programok az oktatásban, gyakorlati képzésben, kutatásban.

A dokumentumot huszonkilenc ország írta alá, közöttük Magyarország is. Már az aláírás pillanatában világos volt, hogy az oktatási rendszerek modelljei, a kultúrák és a nyelvi különbségek, továbbá az egyes államokban történetileg kialakult egyetemi autonómia foka eltérő lehet, ez megnehezíti a harmonizáció folyamatát.

Két év múlva Prágában (2001. május 19), majd Berlinben (2003. szeptember 19.), Bergenben (2005. május 19–20) találkoztak az oktatási miniszterek.

A Prágai Nyilatkozatból érdemes kiemelni, hogy a plénum a felsőoktatás egészét „közjó”-nak tekintette, s a bolognai hat ponton túl az Európai Felsőoktatási Térség vonzónak tételét is célul tűzte, amely megvalósítását 2010-re határozta meg, s új dimenzióval egészítette ki: ez a egész *életen át tartó tanulás*. A dokumentum a „bachelor’s degree, illetve a master’s degree fokozat megnevezéseket használja.

A berlini konferencián már 33 ország felsőoktatási vezetői vettek részt. Döntöttek arról, hogy a kétciklusú képzés rendszerét 2005-ben bevezetik a felsőfokú intézményekben, prioritást kapott a minőség, amely a fokozatok és képzési idők kétoldalú elfogadását lehetővé teheti.

Élénk párbeszéd alakult ki az Európai Felsőoktatási Intézmények Szövetsége (EURASHE), az Európai Hallgatók Nemzeti Uniója (ESIB) és a miniszterek konferenciája között. A fejlesztés új lehetőségeként az Európai Felsőoktatási Térség és az Európai Kutatási Térség közötti szinergikus együttműködés feltételeit indítványozták. Újra hangsúlyozták: a felsőoktatás „közjó”, s tovább vitték a gondolatot: az európai és nemzeti színtereken csökkenteni kell a szociális különbségeket és hátrányokat, a szociális kohéziót pedig erősíteni.

Az Európa Tanács 2000. évi lisszaboni és 2002. évi barcelonai ülésein a résztvevők értékelték a világ gazdasági-társadalmi folyamatait, amelyben az Európai Uniónak markánsabb szerepet szántak, offenzív stratégiáról döntöttek. A döntések tartalmának kulturális adaptációjával találkozunk a berlini konferencián, a Bologna-folyamatot összekapcsolták a Lisszabon-folyamattal, s a gondolatot: *Európa „a*

^[3]Bolognai Nyilatkozat. Oktatási és Kulturális Minisztérium <http://www.om.hu/main.php?folderID=1070&ctag=articlelist&iid=1&aticleID=2960> 2006.11.08. 2-3.p.

világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudás alapú gazdaságává válják, amely több és jobb munkalehetőség és nagyobb szociális kohézió megteremtésével képes a fenntartható növekedés biztosítására."^[4]

A világ nagy gazdasági központjainak reális versenytársa szeretne lenni az Európai Unió, a 2007–2013-as Agenda tartalmazza ugyanezt a feladatot, már stratégiai célként is megjelölve.

A bergeni konferencián a Bologna-folyamatnak új szereplői is voltak, az Európai Felsőoktatási Térséghez kívánt csatlakozni Azerbajdzsán, Grúzia, Moldova, Örményország, Ukrajna, így a két miniszteri konferencia között csatlakozott országokkal együtt 45 ország oktatási minisztere fogadta el a kommunikét.

A berlini prioritásokat kedvezően fogadták az Európai Felsőoktatási Térség egyetemei, a kétciklusú képzést a képzések felében már bevezették, s javasolják, hogy 2010-ig a nemzeti képesítési keretek is készüljenek el. A konferencia idejére 36 ország már ratifikálta az okleveleket és tanulmányi időket elismerő dokumentumot. Nem javasolja az oktatásra és kutatásra fordítható összegek csökkentését, sőt ösztönzi az EFT és az EKT kapcsolatának javítását, kaput nyitnak a világ más régióira.

2007-ig prioritása van

- a minőségbiztosítási alapértékek és princípiumok bevezetésének;
- a nemzeti képesítési keretek elkészítésének;
- a közös diplomák odaítélésének, elismerésének (a doktori diplomákat is);
- flexibilis „tanulmányi pályák” a korábbi tanulmányokat elismerve.

Már a berlini konferencián is szó esett a három ciklusú felsőfokú szakképzésről, Bergenben megfogalmazzák: „Az Európai Felsőoktatási Térség három ciklus köré épül fel, amelyen elül mindegyik szint arra szolgál, hogy felkészítse diákjait a munkaerőpiacra, a kompetenciák továbbfejlesztésére, és az aktív állampolgári létre.”^[5]

Az andragógia–művelődésszervező–kulturális mediátor szakok/szakirány magyar dimenziója

A mai andragógia szak tudománya és a népművelés, mint a társadalom iskolán túli művelődésének legitimált kerete és mint tevékenység, a XVIII. század utolsó harmadától mind Európában, mind Magyarországon egyre határozottabban követelt teret. Iskolapótló funkcióval, a felnőtt analfabéták oktatásával, szakmai-termelési kultúra fejlesztésének igényével indított iskolán túli képzéseket kezdetben emberbaráti, filantróp szemléletű értelmiségiek vállalták, de a két világháború közötti időben már intézményesültek és hierarchikus szervezetbe épültek a felnőttképzés/ népművelés szervezetei, sőt Angliában 1920-tól, az USA-ban 1933-tól, Finnországban 1949-től már felső fokú népművelő képzés is folyt. A külföldi szakképzések a felnőttek oktatására alkalmas szakembereket képeztek, a szakemberek iránti igényt az ipari termelési szükségletek, illetve a népfőiskolák szakember-igényei határozták meg. A „felnőttképzés” („Erwachsenenbildung”) fogalom tipikus német szakkifejezés, ma is így

^[4] A Bologna-folyamat, Berlin, 2003. „Az Európai Felsőoktatási Térség megvalósítása” Kommuniké a felsőoktatásért felelős miniszterek konferenciájáról 2003.szeptember 19; Berlin. 1.p.

^[5] Az Európai Felsőoktatási Térség- A célok elérése. Kommuniké Európa felsőoktatásáért felelős miniszterek konferenciájára, Bergen, 2005. május 19–20. 6.p.

nevezik a népfőiskolák tevékenységét, noha használták a népképzés” (Volksbildung) kifejezést is.^[6]

Hazánkban ismerték és alkalmazták mindkét német eredetű fogalmat, azonban Ausztria közelségében az ott inkább elterjedt „Volksbildung” változatot vettük át, amelyet mi „népművelés”-ként fordítottunk.

1944–49 között ugyan új néven neveztük meg a plurális demokrácia művelődési folyamatait (szabadművelődés), de a „népművelés” fogalom életképebbnek bizonyult, megmaradt a szocialista társadalom korszakára is.

A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen 1956 őszén a Pedagógiai Intézet keretében *Durkó Mátyás* által indított népművelő képzéssel hazánkban is professzióvá vált a felnőttek, ifjak és gyermekek iskolán túli művelődési- képzési folyamatainak vezetése.

Röviddel ezután, 1961-ben az ELTE-n *Novák József* és *Maróti Andor*, a szombathelyi tanárképző főiskolán 1962-ben *Horváth Margit* és *Szalay László* szervezték meg a népművelés felsőfokú diplomát adó szakképzéseit.

A népművelés és a felnőttnevelés (andragógia) egymástól absztrakcióval jól elkülönült fogalmak és folyamatok, noha kétségkívül át is szövik egymást az adott korban. A felnőttnevelés folyamata, az andragógia tudománya azonban nem volt illegitim, rejtőzködő^[7], a tudomány magyarországi megalapozója így vall erről 1962-ben:

„Nézetünk szerint a társadalmi gyakorlat, az élet természetes továbbfejlődésének szükséglete most érlelte meg egyrészt a népművelésre és a felnőttoktatásra sokoldalúan felkészült, művelt, népművelők és felnőttnevelők képzésének, másrészt a népművelés és a felnőttnevelés elmélete kidolgozásának.. szükségességét.”^[8]

A debreceni egyetem sosem rejtette véka alá, hogy 1971-től a Bölcsészettudományi Kar keretében egy olyan tanszék működik, amely létrejöttétől napjainkig a felnőttnevelés/felnőttképzés fogalmakat megtartotta nevének és szakirányának jelölésére.

1964-ben indult „Alföld vitá”-tól az „1976. évi v. törvény a közművelődésről” című dokumentum megjelenéséig tartott a küzdelem a népművelés-közművelődés fogalmak váltásáért, s a napjainkig 16 főiskolán, egyetemen folyt közművelődési szakemberképzés.

A pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen 1975-ben *Koltai Dénes* irányításával megszületett egy új tanszéki csoport, amely a képzésében az andragógiai megalapozású felnőttképzést helyezte a tanulmányai fókuszába. A tanszéki csoportból előbb 1992-ben tanszék, majd öt tanszékkal 1998-ban intézet lett, 2005-től pedig önálló egyetemi kar, s mindhárom szervezeti formában megtartotta a „felnőttképzés” fogalmat, a „közművelődés” fogalom helyett pedig a tágabb „humán erőforrás fejlesztés” szókapcsolatban fellelhető tartalmat választotta képzése szakterületeként. A „közművelődés” sem tűnt el a képzésből, a kultúráközvetítés–mediáció, a közösségépítés-fejlesztés korszerűbb szakmai tartalmai bontakozhattak ki a hallgató tanulmá-

^[6] Pöggeler, Franz: Geschichte der Erwachsenenbildung in Dutschland 1848–1900. In: Erwachsenenbildung von 1848 bis 1900. (Hrsg.: Wilhelm Filla–Elke Gruber–Jurij Jug) Verband Österreichischer Volkshochschulen, Wien–Innsbruck, 1998. 25–33.p.

^[7] T. Kiss Tamás–Tibori Tímea: Az illegitim andragógus-képzés megteremtője. In: Az illegitim andragógus-képzés megteremtője. (Szerk.: Balipap Ferenc) Bp. MMI-NKA-NKÖM. 2006. 13.p.

^[8] Durkó Mátyás: A felnőttnevelés és a népművelés tudományos kutatásának szükségessége és körvonalai. In: Acta Marxistica et Paedagogica Debrecina. Tom VIII/1. Debrecen, 1962. 170.p.

nyokban. A 31 éven át ívelő fejlődési folyamatban a FEEFI/FEEK az ország legnagyobb felnőttképzőket képző intézményévé vált, s egyben a felnőttképzés dél-közép-európai vonatkoztatási pontja is.

Már 1992-ben bevezette a mai „Bologna-folyamat”-ban érvényes 3+2 éves, egymásra épülő főiskolai és egyetemi képzést. A főiskolán végzettek – miként az új 2006-os tantervben is – főiskolai fokú (BA) „művelődésszervező” oklevelet kaptak, az egyetemi (MA) diplomában pedig „művelődési (és felnőttképzési) menedzser” képesítést jelölt meg az egyetem. A felnőttképzési szakma zárójeles megjelölése a debreceni KLTE-vel, az ELTE-vel kötött kompromisszum eredménye volt, mindhárom egyetem hasonló szakmegjelölést alkalmazott a diplomában.

2002-ben jogszabályi változások miatt a szak elnevezése megváltozott: valamennyi magyarországi képző helyen (16 intézményben) a diplomákba „főiskolai művelődésszervező”, illetve „egyetemi művelődésszervező” szakmát jegyezhettek be a diplomák kiadói.

A felsőoktatási reformok és a Bologna –folyamat magyarországi dimenziója

A magyar társadalomnak az Európai Unió tagállamainak lakosságához mért gazdasági, műveltségbeli lemaradása és a felzárkózás kényszere, a rendszerváltásból következő polgári társadalom modellje szerinti totális társadalmi integráció igénye is kiváltotta a felsőoktatás új önmeghatározásának szükségességét, az átalakítást. Hazánkban a rendszerváltás évében a 25 évnél idősebb népesség 10,1%-a, az aktív keresők 15%-a rendelkezett diplomával.^[9] A szűk keresztmetszetű felsőfokú képzés kevés diplomást bocsátott ki, az 1990/1991-es tanévben a felsőfokú oktatásban 102.387 hallgató tanult. A folyamatos „reform” rendszerint létszámleépítést (1992., 1998), a finanszírozás összegének csökkentését (a csökkenő fenntartási normatív támogatást összevonták a képzési és kutatási normatívákkal 1993-ban) jelentette.

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény liberalizálta a felsőfokú intézmények, valamint a szakok alapítását. A Bologna-folyamat kezdetén egymásnak ellentmondó tendenciák érvényesültek: a Bologna-folyamatot kezdeményező Sorbonne Nyilatkozat aláírásának évében (1998) a rendszerváltás évének 57 felsőfokú intézményével szemben már 89-et jegyzett a statisztika, majd mindjárt a Bolognai Nyilatkozat évében 62-re csökkent az egyetemek és főiskolák száma az intézményi összevonások miatt, ebből is az egyházi intézmények száma 28 maradt, éppúgy, mint az összevonások előtt. Az összevonások nem csökkentették sem az intézményi infrastruktúrát, sem a hallgatói létszámot, ez utóbbi a 2001/2002-es tanévre 1990-hez képest megháromszorozódott (349 346 fő), a középfokból felvettek aránya elérte az Európai Unió tagországaiban jellemző nagyságrendet.

Az 1992–2002 között kialakított főiskolai és egyetemi tantervek között szakonként jelentős különbségeket lehetett találni, az ország különböző régióinak a felsőoktatási intézményeiben ugyanazon főiskolai szakok oly mértékben divergáltak, hogy azokra egyre nehezebben lehetett egyetemi képzést építeni. A felsőfokú képzésben több, mint 650 szak kumulálódott, s mindez együtt a Bolognai-folyamattal szemben ható tényező volt. A 2001-ben bevezetett felsőfokú képzés szabályozása (129/2001.kormányrendelet) megállította a gyorsan terebélyesedő felsőfokú képzéseket, s megnyílt az út a Bologna-folyamat felé.

^[9] Tóth József–Trócsányi András: A magyarság kulturális földrajza. Pannon Tankönyvek, Pécs, 1997. 67.p.

2001 decemberében a Felsőoktatás Fejlesztési Programban öt stratégiai célt tűzött ki a Parlament, amely „A magyar felsőoktatás modernizációját, az Európai Felsőoktatási Térséghez történő csatlakozását célzó felsőoktatás-fejlesztés koncepció”-jában (2003) is megjelent, ezek:

- esélyegyenlőség megteremtése a felsőoktatásban;
- az Európai Felsőoktatási Térséghez illeszkedés;
- alkalmazkodás a tudás alapú társadalom és versenyképesség gazdasági követelményeihez;
- a regionális szerepkör bővítése, különös tekintettel a „lifelong learning” és a felnőttképzés területeire;
- gazdálkodási reform.

Az utóbbi dokumentumban foglaltak világosan jelezték, hogy a felsőoktatásban finanszírozási gondok vannak, előre látható volt a tandíj bevezetése, s felmerült az is, hogy a felsőfokú intézményeket vegyes vagy magántulajdonba adják, de a Bolognai-folyamathoz való igazodás, a „betagozódás” követhető processzussá vált. Magyarország belépése az Európai Unióba tovább gyorsította a magyar felsőoktatás adaptációs folyamatait, s egyben visszafordíthatatlanná is tette azokat.

2004–2005-ben kialakult az undergraduate (BA) tudományterületenkénti „bemeneti” rendszer, s ezt követően a 16 „közművelődési” képző intézmény konzorciuma által elfogadott, a FEEK által kimunkált és akkreditált intézményi tantervek szerint 2006-ban – más országokhoz képest egy éves csuszással – kezdődött el a tanév.

A tanulmányok befejeztével „*andragógus*” és több szakirányból válogatva (felnőttképzési szervező, munkavállalási tanácsadó, személyügyi szervező) „*művelődésszervező szakirány*” bejegyzés is megjelenhet az oklevélben.

2005–2006-ban a graduate MA egyetemi szintű szakképzés tervezését is elkezdte a FEEK, itt is 16 intézmény konzorciuma fogadta el a szakképzés kereteit, tartalmát, de a FEEK készítette el a szak szakalapítási és szakindítási dokumentumát, amelyet a Magyar Akkreditációs Bizottsághoz, illetve az Oktatási és Kulturális Minisztériumhoz nyújtott be.

Az MA képzés új elnevezése: *kulturális mediátor szak*, a diplomába szakképzett-séggként „*kulturális mediátor*” bejegyzés fog szerepelni.

Az andragógia alapszak művelődésszervező szakiránya, a kulturális mediátor egyetemi szak

A Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar andragógia szakból induló képzéseinek közös jegye, hogy a felnőttképzés tudományában gyökereznek, s multidiszciplinaritás jellemzi azokat. Durkó Mátyás által alapított, majd azt követő szakképzések tartalmában a felnőttképzés vagy azonos hangsúlyt kapott, mint a népművelés/közművelődés (pl. Debrecen, Pécs, Szombathely, Eger, Baja), vagy mint sok más helyen, az járulékosan kötődött speciális tananyagokhoz. A Bologna-folyamat eredményeként megszületett andragógiai alapképzésben domináns, a szakirányú képzésekben pedig a speciális tartalmakkal súlypontosan integrálódik a felnőttképzés. A szakirányú képzések épp ezért nem „széttartanak” különböző oktatási-képzési célok szerint, hanem konvergálnak, s együtt alkotnak az alapszakkal immansens egységet. A szakirányok tantárgyi rendszereit az andragógia tudományának szakirányokba mutató koherenciája is erősíti, köti a törzsképzéshez.

A művelődésszervező szakirány kurzusai az ötödik és a hatodik szemeszterben jelennek meg épp az általános és felnőttképzési előtanulmányok nélkülözhetetlenség-

ge folytán. 675 kontakt órában 50 kreditet szerezhet a hallgató, s a 12 kollokvium és 7 gyakorlati jegy jelzi, hogy a tantárgyak száma nem csekély, az óraszám tantárgyhoz mért átlagos nagysága a szemináriumok szerepét erősíti. A korábbi szakképzéseinkhez képest fontos változás az, hogy nincsenek szigorlatok, etalonvizsgák.

Az előző szakképzéseink korszerű tartalmait átmentettük a szakirányba, sőt a szakdolgozat projektjét is a szakirányú képzés tartalmazza (4 kredit). Nem vádolható a képzés azzal sem, hogy miniatűr méretben ismétli a művelődésszervező főiskolai képzés curriculum-rendszereit, a tantárgyak modulokba sűrített felépítményei nemcsak a törzsképzés felé mutatnak affinitást, hanem a kulturális mediátor MA képzés irányába is.

A kulturáloközvetítés elmélete és története modul meghaladja, tovább építi a törzsképzés művelődéstörténeti modulját, a szervezeti kommunikáció modul pedig a társadalomismereti modulét. Más szakirányban érdeklődők viszont nem kényszerülnek hallgatni a korábban törzsképzésbe utalt tantárgyakat, a speciális szakmai orientáció szabadságát kínálja a szakirány. A művészetelméleti és történeti tanulmányok megalapozzák a szélesebb és mélyebb tudást adó egyetemi képzést, amely már médiumok művészeti közvetítő funkcióit is feltárja, a kulturális szervezetek menedzsmentje modul pedig a kultúra és piac közös törvényeit vizsgálja. A szakirányú képzés kreditjeinek egyharmadát a közösség-fejlesztés modulban lehet elnyerni, amely kisközösségek animációját, a település és nagyobb téri rendszerek jogi- igazgatási-fejlesztési feladatait tárja fel, illetve számos gyakorlatban megismerteti.

Mind a törzsképzést, mind a szakirányú képzést támogatják a szabadon választható stúdiumok, amelyek száma növelhető. A szakirányban tanulónak legalább öt stúdiumot, 10 kredit tanulmányi egységet kötelező vállalni a felkínált szabadon választható sávban.

Az intézményeknek megmaradt bizonyos autonómia-foka: a szakirányokat a hallgatói (megrendelői) igények és az oktatói kapacitás figyelembe vételével alakíthatják ki, ugyanakkor a szabadon választható sáv is a képzés flexibilitását, vonzóerejét, innovációját segíti, így összességében egyes képzések a szakalapító dokumentumhoz mérve 30%-os eltérést is mutathatnak.

Az egyetemi kulturális mediátor szak széles képzettségi körből választhatja meg a hallgatóit.

Egyrészt az andragógia alapszakot és bármely szakirányt eredményesen lezáró hallgató léphet be a képzésbe, de a korábbi főiskolai művelődésszervező, a főiskolai közművelődési vagy főiskolai népművelés szakosok is egyetemi polgárokká válhatnak. A BA pedagógia és a pszichológia alapszakokat végzettek is részt vehetnek a kulturális mediátor MA képzésben, ha főiskolai fokon szereztek végzettséget, egyben a bölcsész képzési területen legalább 10 kredit, a pedagógia-pszichológia képzési ág közös stúdiumainak 8 kreditjével, s a pedagógia és pszichológia területén további 12 kredittel rendelkezik, illetve vállalja, hogy az MA képzési program mellett külön megszerzi. Látszólag szigorúak az utóbbi feltételek, azonban a teljes kreditkövetelmény mindössze 30 kredit, amely egyetlen szemeszter teljesítésének felel meg. A BA és MA között szűk csatorna nyílik a felvételre, a még meg sem alapított MA kulturális mediátor képzésbe a BA szinten tanulók számának harmada juthat be tanulmányi eredmények és további kritériumok alapján.

Az andragógia alapszak és az abba integrált művelődésszervező szakirány és a kulturális mediátor MA szak között a képzés céljaiban, a képzésben részt vevő kompetencia-hierarchiájában és tartalmainak gazdagságában, a modulok rendszerében és

a kurzusok tartalmában mérhetünk pozitív különbségeket. Ebben a 120 kreditet és 1200 kontakt órát magába foglaló képzésben sincs már szigorlat, de szakirány is hiányzik. Ennek két oka van: részben hiányoznak a BA szintű képzésből leszűrhető tapasztalatok, részben pedig a korlátozott számú MA hallgatói csoportot tovább osztva jelentősen drágulhat a képzés, a minősített oktatók kapacitását fölöttébb megterheli. A BA művelődésszervező szakirányú és MA kulturális mediátor képzés egyes stúdiumaira adható kredit mennyiség eltéréseket mutat. A BA képzésben kisebb kredit értékű, óraszámú, de több tantárgy alkot egy-egy modult, a kulturális mediátor képzésben magasabbak a kredit értékek, kevesebb blokkban magasak a tantárgyak óraszámjai. A diplomadolgozati projekt két és félszer ér többet, mint a BA szinten megírt.

Az egyetemi képzésben nagyobb hangsúly esik az elméleti képzésre, mint a BA fokon, a gyakorlati jeggyel záródó kurzusok valójában nagy mértékben önállóan (tutorálással) végzett projektek. A társadalomtudományok, művészetelmélet modulban tanulók felkészülhetnek arra, hogy tapasztalt, nagy tudású professzorok, minősített oktatók kemény vizsgáin kell helytállniuk. Kulturális intézmények, vállalkozások és nonprofit szervezetek menedzselésének ismereteit kollokviumokon kéri számon, de ugyanannyi idő jut a gyakorlatokra is.

A felnőttképzési menedzsment új szemléletet hozott a szak képzésébe, magyar és nemzetközi terek, médiák, közösségek, a változtatás módszertana andragógiai szempontú elemzése és fejlesztése áll a modul középpontjában. A téri-társadalmi kulturális fejlesztés moduljában a hallgatók felkészülnek az önálló kutató munkára, a kulturális tereket megismerve a kulturális fejlesztés gyakorlatát is el kell sajátítani. Először szerepel önálló modulban és differenciált szakmai tananyagként a kisebbségi kultúrák jogi, szociológiai, andragógiai, művelődéspolitikai, közösségfejlesztési tanulmányozása. A szabadon választható stúdiumok ebben a képzésben is nagy számban vannak, s tovább bővíthetnek. A tantárgyfejlesztés, az innováció igazi terepe a 12 kreditben és 180 kontakt órában meghatározott szabadon választható sáv.

Az andragógia alapszak és szakirányainak akkreditálása megtörtént Magyarországon, várhatóan 2007-ben indulhat a kulturális mediátor MA szak is: idehaza működik a képesítés keretrendszere, a 16 képző hely kisebb képzési-tartalmi változtatásokkal elkezdhetette a képzést. A rendszer kialakításánál számos érdek, nézet ütközött, amelyeket konszenzusokkal sikerült feloldani.

Előttünk van egy nagyobb feladat, az Európai Felsőoktatási Térség hasonló szakképzést folytató intézményei között is ki kell alakítani a kreditátviteli-rendszert. Az European Credit Transfer System a normatív finanszírozás rendszerében nem alkalmazható, és fordítva: az ECTS a „voucher” szisztémát képes alkalmazni, amelyben a mobil hallgató kredit pontokra osztja el és eltérő intézményekben adja le a személyre szabott támogatás vagy önerő összegét. Az ECTS, az Európai Képesítési Keretrendszer^[10] együttesen garantálhatja a képesítések reális összehasonlítását, valamint a piacképes tudás és készség-kompetenciák pontosabb körvonalazásával lehetővé tehetik a munkaerő piaci mobilitást.

^[10] 2006. február 27–28-án Budapesten rendezte meg az Európai Bizottság Oktatási és Képzési Főigazgatósága az Európai Képesítési Keretrendszerrel szóló konferenciáját.